

ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล : ศึกษากรณีกระทำผิดโดยประมาท

นางสาวนลินอร ธิปดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CORPORATE CRIMINAL LIABILITY: CASE STUDY OF CRIMINAL NEGLIGENCE

Miss Nalinorn Tibodee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

510446

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล : ศึกษากรณีกระทําผิดโดย
ประมาท

โดย

นางสาวนลินอร ธิบดี

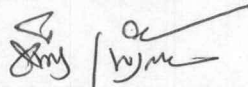
สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

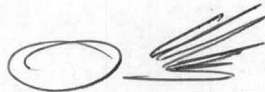
รองศาสตราจารย์ ดร. อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

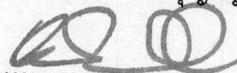

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ธิตีพันธุ์ เข็อบบุญชัย)

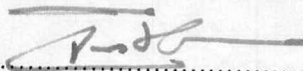
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์วิระพงษ์ บุญโญภาส)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. จิรนิติ หะวานนท์)

นลินอร อิบตี: ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล: ศึกษากรณีกระทำผิดโดยประมาท.

(Corporate Criminal Liability : case study of criminal negligent)

อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, 167 หน้า

ปัจจุบันพบความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยประมาทของนิติบุคคลบ่อยครั้งขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามการดำเนินคดีอาญากับนิติบุคคลในกรณีดังกล่าวมักจะไม่ค่อยประสบความสำเร็จ จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินคดีไม่ประสบผลสำเร็จมีสาเหตุมาจากการที่หลักกฎหมายที่มีอยู่แต่เดิมขาดทฤษฎีรองรับที่เหมาะสมเกี่ยวกับเรื่องที่นิติบุคคลกระทำผิดโดยประมาท แต่เดิมในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์มีหลักในการวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล เรียกว่าหลัก identification โดยพิจารณาความรับผิดของนิติบุคคล จากเจตนาและการกระทำของผู้แทน แล้วถือเสมือนเป็นของนิติบุคคล ซึ่งหากนำแนวคิดนี้มาปรับใช้กับกรณีของการกระทำโดยประมาทแล้วจะพบอุปสรรคมากมาย

จากการวิจัยพบว่าในประเทศที่ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องความเสียหายที่เกิดขึ้น ได้ดำเนินการปฏิรูปกฎหมาย เพื่อสร้างมาตรการที่เหมาะสมในการดำเนินการกับกรณีดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศระบบคอมมอนลอว์ จากที่เคยยึดหลัก identification เป็นหลักในการวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลมาก่อน ได้ดำเนินการปฏิรูปกฎหมายของตนโดยมีการนำเอาหลัก aggregation และ organization fault มาใช้

จากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยพบว่าทฤษฎีความรับผิดของนิติบุคคลในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปกฎหมายความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลในประเทศไทย จึงสมควรนำมาเป็นแนวทางในการปฏิรูปกฎหมายเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อไป

สาขาวิชา นิติศาสตร์.....

ปีการศึกษา 2551.....

ลายมือชื่อนิสิต นลินอร อิบตี.....

ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

498 62462 34 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : CORPORATE / CRIMINAL LIABILITY / CRIMINAL NEGLIGENCE

NALINORN TIBODEE: CORPORATE CRIMINAL LIABILITY: CASE STUDY OF
CRIMINAL NEGLIGENCE. ADVISOR: Associate Professor Dr. APIRAT
PETCHSIRI, 167 pp.

Nowadays, there are harms done by corporations but criminal justice process has not been very useful. This research finds that the most important factor for such failure is the lack of proper theoretical application to corporate criminal liability, particularly in the case of criminal negligent. Comparative studies of Criminal negligent for corporation in the common law countries reveal that the earlier usage of Doctrine of Identification to impose corporate criminal liability has certain limitations. The Doctrine which states that act and intention of a legal person's representative are of those of juridical legal person was found to entail practical flaws.

This research finds that the countries that concern with such harm have resorted to the process of legal reformation and introduced new measures. Especially, the common law countries where the doctrine of Identification was used to determine corporate criminal liability is now changed to the more modern 'Aggregation theory' and 'Organisational Fault theory.'

Upon analysis, this research also finds that theory on corporate criminal liability in Thailand needs reform. Therefore, models for reform in some countries would be the guideline for appropriate legal changes in Thailand as well.

Field of Study : Laws

Academic Year : 2008

Student's Signature Nalinorn Tibodee

Advisor's Signature [Signature]

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย.....	4
1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	4
1.4 วิธีศึกษาวิจัย.....	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย.....	5
1.6 สมมติฐานในการศึกษาวิจัย.....	6
บทที่ 2 แนวความคิดความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล.....	7
2.1 ความหมายของคำว่า "นิติบุคคล".....	7
2.2 ประเภทของนิติบุคคล.....	10
2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับสภาพของนิติบุคคล.....	11
2.4 สิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคล.....	12
2.5 ผู้แทนของนิติบุคคล.....	14
2.6 ความรับผิดชอบของนิติบุคคลในทางอาญา.....	17
2.6.1 ประเทศในระบบคอมมอนลอว์.....	18
(ก) ประเทศอังกฤษ.....	18
(ข) ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	21
(ค) ประเทศแคนาดา.....	24
(ง) ประเทศออสเตรเลีย.....	26
2.6.2 ประเทศในระบบซีวิลลอว์.....	27
(ก) ประเทศฝรั่งเศส.....	27

2.7 การลงโทษนิติบุคคล.....	28
2.7.1 ปรัชญาการลงโทษนิติบุคคล.....	29
2.7.2 วัตถุประสงค์การลงโทษนิติบุคคล.....	29
2.7.3 รูปแบบในการลงโทษนิติบุคคล.....	30
บทที่ 3 ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล กรณีกระทำผิดโดยประมาท.....	31
3.1 ความเป็นมาและแนวคิดเรื่องประมาท.....	31
3.1.1 ยุคกรีกโบราณ.....	31
3.1.2 ยุคจักรวรรดิโรมัน.....	32
3.1.3 ยุคกฎหมายโรมันพื้นฟู.....	33
3.1.4 ยุคกฎหมายเยอรมัน.....	34
3.1.5 ยุคกฎหมายอังกฤษ.....	37
3.2 โครงสร้างของความรับผิดทางอาญา.....	40
3.2.1 ระบบกฎหมายซีวิลลอว์.....	40
3.2.2 ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์.....	42
3.3 หลักเกณฑ์การวินิจฉัยกรณีกระทำผิดโดยประมาท.....	44
3.3.1 ระบบกฎหมายซีวิลลอว์.....	45
(ก) ประเภทของการกระทำโดยประมาท.....	45
(ข) ความรับผิดกรณีการกระทำโดยประมาท.....	46
3.3.2 ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์.....	50
(ก) ประเภทของการกระทำโดยประมาท.....	50
(ข) ความรับผิดกรณีการกระทำโดยประมาท.....	56
3.4 ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล กรณีกระทำผิดโดยประมาท.....	62
3.4.1 สภาพปัญหา.....	63
3.4.2 ทฤษฎีใหม่ของความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล.....	69
3.4.3 การคลี่คลายปัญหา.....	72
(ก) ออกพระราชบัญญัติเฉพาะ.....	72
(ข) การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา.....	75
(ค) คำพิพากษา.....	83

บทที่ 4 ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล กรณีกระทำผิดโดยประมาทตามกฎหมาย	
ไทย.....	86
4.1 แนวความคิดเรื่องความประมาทตามกฎหมายไทย.....	86
4.1.1 ก่อนมีการจัดทำประมวลกฎหมายอาญา.....	86
4.1.2 หลังมีการจัดทำประมวลกฎหมายอาญา.....	88
4.2 ความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคล กรณีกระทำผิดโดยประมาท.....	92
4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล.....	96
4.4 ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล ตามกฎหมายไทย.....	98
4.5 ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล กรณีกระทำโดยประมาท.....	101
4.5.1 ก่อนมีคำพิพากษา.....	101
4.5.2 หลังมีคำพิพากษา.....	103
4.5.3 ข้อสังเกตจากคำพิพากษา.....	104
4.5.4 วิเคราะห์แนวทางการวินิจฉัยของศาล.....	106
4.6 แนวทางปฏิรูปกฎหมายไทย.....	109
4.6.1 ทฤษฎีทางกฎหมาย.....	110
4.6.2 รูปแบบของการแก้ไข.....	112
4.6.3 แนวทางการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลกรณี กระทำโดยประมาท.....	114
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	117
5.1 บทสรุป.....	117
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	123
รายการอ้างอิง.....	126
ภาคผนวก.....	131
ภาคผนวก ก.....	132
ภาคผนวก ข.....	159
ภาคผนวก ค.....	163
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	167

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียน ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ ที่กรุณาสละเวลารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ซึ่งท่านได้กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษาในการเขียนวิทยานิพนธ์ ตลอดจนข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ จนทำให้ผู้เขียนสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญญากาศ ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างมากต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร.จิรนิติ หะวานนท์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ อีกทั้งท่านได้ชี้แนะแนวทาง ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ทั้งสามท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณลักขณา ควรวราพิง ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านการจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์และเอกสารอื่นๆ ด้วยดีตลอดมา นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบคุณพี่ๆและเพื่อนๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจแก่ผู้เขียนตลอดมา

ท้ายสุดนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณคุณแม่ของผู้เขียนที่ได้ให้การสนับสนุนแก่ผู้เขียนในทุกๆด้าน ตลอดจนให้กำลังใจอันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เขียนสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย